

Informacja o działaniach Rzecznika Praw Obywatelskich przeciw ubóstwu w 2007 r.

Zasięg ubóstwa i wykluczenia społecznego nadal jest w Polsce jednym z najpoważniejszych problemów społecznych. Około 20 % społeczeństwa w naszym kraju żyje poniżej ustawowego progu ubóstwa. Ponad 2/3 ludzi (71% - "Pentor", 2006) obawia się, że w niedalekiej przyszłości może im grozić ubóstwo lub też już obecnie jest w takiej sytuacji. Na świecie ponad 1,2 miliarda ludzi (1/5 ludności świata) żyje za mniej niż 1 \$ dziennie, 800 mln ludzi jest niedożywionych, a 11 mln dzieci umiera rocznie na nieuleczalne choroby.

Na początku nowego tysiąclecia - w 2000 roku - przywódcy 189 państw podjęli zobowiązania wobec osób ubogich na całym świecie - przyjęli tzw. Milenijne Cele Rozwoju, światowy plan zakładający zmniejszenie ubóstwa o połowę do roku 2015. Obiecali świat, w którym ludzie nie będą już skazani na życie w skrajnym ubóstwie.

W 2007 roku przypadł półmetek realizacji Milenijnych Celów Rozwoju - półmetek wyścigu z ubóstwem. Zmniejszyła się co prawda liczba osób utrzymujących się za mniej niż jednego dolara dziennie, mimo to każdego dnia 50.000 ludzi umiera w wyniku ekstremalnej biedy, a przepaść między bogatymi i biednymi wciąż się pogłębia.

Od roku 1987 z inicjatywy Międzynarodowego Ruchu ATD „Czwarty Świat” organizacje pozarządowe w wielu krajach obchodzą w dniu 17 października Dzień Sprzeciwu wobec Nędzy. W 2007 roku minęło 20 lat od pierwszego zgromadzenia ATD w Paryżu, kiedy to położono płytę na Placu Praw Człowieka (Trocadero) z bardzo wyraźną intencją, że należy zlikwidować nędzę. Od tego czasu słowa francuskiego księdza polskiego pochodzenia Józefa Wrzesińskiego, patrona i założyciela ATD: *„Tam, gdzie ludzie skazani są na życie w nędzy, łamane są prawa człowieka. Jednoczenie się dla ich poszanowania jest najświętszym obowiązkiem”* zostały wyrzeźbione na tablicach pamiątkowych w kilkunastu językach w wielu miejscach świata, m.in. właśnie w siedzibie Narodów Zjednoczonych w Nowym Yorku, w Brukseli w sąsiedztwie Parlamentu Europejskiego i w siedzibie Rady Europy w Starsbourg w Francji. 17 października 2007 roku znalazły się w języku polskim na tablicy w Kielcach.

W 1992 Zgromadzenie Ogólne ONZ postanowiło ogłosić 17 października Międzynarodowym Dniem Walki z Ubóstwem. We wrześniu 2006 podczas Zgromadzenia Narodów Zjednoczonych Sekretarz Generalny ONZ podkreślił znaczenie tej inicjatywy oraz zaapelował do wszystkich państw i obywateli o obchodzenie 17 października jako Międzynarodowego Dnia Walki z Ubóstwem. Obchody mają uświadomić opinii publicznej konieczność uznania likwidacji ubóstwa za priorytet krajowych strategii rozwojowych.

Przyjęcie przez Rzecznika Praw Obywatelskich patronatu honorowego nad 20. obchodami Międzynarodowego Dnia Walki z Ubóstwem było podyktowane poparciem Apelu Sekretarza ONZ, ale wynikało również z ustawowych zobowiązań występowania w imieniu tych, których położenie społeczne, niedostatek materialny i deprivacja w zakresie korzystania z usług socjalnych powodują niemożność pełnej realizacji przysługujących każdemu człowiekowi praw obywatelskich.

Rzecznik Praw Obywatelskich udzielił w związku z tym wsparcia powołanemu Komitetowi Organizacyjnemu, w pracach którego uczestniczyli przedstawiciele organizacji pozarządowych zajmujących się na co dzień problemem ubóstwa oraz instytucji publicznych pełniących kluczową rolę w codziennej pracy w obszarze pomocy społecznej: Biura Rzecznika Praw Obywatelskich i Ruchu przeciw Bezradności Społecznej, Caritas Polska, w tym Caritas Kieleckiej, Federacji Polskich Banków Żywności, Fundacji Pomocy Wzajemnej „Barka”, Inicjatywy Społecznej "Warto być za!", Instytutu Spraw Publicznych - Programu Polityki Społecznej, Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, Ochotniczych Hufców Pracy, Polskiego Czerwonego Krzyża, Polskiego Komitetu EAPN, Polskiego Towarzystwa Pracowników Socjalnych, Polsko - Amerykańskiej Fundacji Wolności, Stowarzyszenia „Monar”, Stowarzyszenia „Otwarte Drzwi”, Stowarzyszenia Przyjaciół Międzynarodowego Ruchu ATD „Czwarty Świat” w Polsce, Stowarzyszenia Samorządowych Ośrodków Pomocy Społecznej „Forum”, Szkoły Wyższej Psychologii Społecznej, Towarzystwa Pomocy im. św. Brata Alberta, UNDP - Przedstawicielstwa w Polsce, Wspólnoty Roboczej Związków Organizacji Socjalnych WRZOS, Związku Miast Polskich, Związku Powiatów Polskich.

Patronat medialny objęło Stowarzyszenie Dziennikarzy Polskich oraz „Gazeta Samorządu i Administracji”.

Za cele programowe Komitet Organizacyjny uznał:

1. uświadomienie, że stan ubóstwa jest sprzeczny z zasadą godnego życia w cywilizowanym społeczeństwie i że jest kardynalnym naruszeniem praw człowieka;
2. przypomnienie, że ubóstwo jest globalnym problemem, którego rozwiązanie wymaga międzynarodowej współpracy państw i organizacji wszelkiego rodzaju oraz międzynarodowej solidarności;
3. pokazanie, że społeczeństwo, które "toleruje" stan ubóstwa, marnuje ogromne bogactwo umiejętności i talentów, potrzebnych w jego dalszym rozwoju.

Zadaniem Komitetu było inicjowanie i skupienie wokół 17 października różnorodnych przedsięwzięć na rzecz osób ubogich pod hasłem: "DUŻO ROBIMY OSOBNO, ZRÓBMY JESZCZE WIĘCEJ WSPÓLNIE", wspomaganie integracji aktywności na rzecz zwalczania ubóstwa i szanowania praw człowieka.

Wspólnie z Rzecznikiem Praw Obywatelskich Komitet Organizacyjny zaapelował do przedstawicieli samorządów lokalnych, administracji rządowej, organizacji pozarządowych, mediów oraz do wszystkich wrażliwych na krzywdę drugiego człowieka o włączenie się - na miarę swoich możliwości, kompetencji i marzeń - w obchody 20. Międzynarodowego Dnia Walki z Ubóstwem. Punkt ciężkości przedsięwzięcia leżał w możliwie najszerszym uczestnictwie lokalnym - aby w każdym najdalszym zakątku Polski ludzie najbiedniejsi poczuli się mniej opuszczeni i bezradni i odzyskali nadzieję, że bieda nie jest nieodwracalna.

Na apel Rzecznika odpowiedziały władze wielu województw, powiatów i gmin, liczne stowarzyszenia, ośrodki pomocy społecznej, szkoły w ponad osiemdziesięciu miejscowościach, organizując około dwustu imprez: konferencji, punktów informacyjnych, dni otwartych, wystaw, dodatkowych posiłków, oddania mieszkań dla opuszczających domy dziecka itp. Informacja na temat zgłoszonych

przedsięwzięć znajduje się na uruchomionej specjalnie stronie internetowej Rzecznika Praw Obywatelskich www.przeciw-ubostwu.rpo.gov.pl. Umożliwiła ona zgłaszania inicjatyw lokalnych, stworzenie bazy wydarzeń i wzajemną informację.

W organizację Międzynarodowego Dnia Walki z Ubóstwem włączył się aktywnie Ruch przeciw Bezradności Społecznej. Punktem kulminacyjnym obchodów była VII Konwencja Ruchu w Sali Kolumnowej Sejmu RP w dniu 17 października. Tematem Konwencji była „Edukacja przedszkolna dla dzieci ze środowisk wymagających szczególnego wsparcia – perspektywy samoorganizacji społeczeństwa obywatelskiego na rzecz edukacji przedszkolnej”. Było to wielowątkowe spotkanie organizacji obywatelskich, naukowców, ekspertów, teoretyków i praktyków na temat najbardziej skutecznego sposobu zapobiegania ubóstwu. Naukowcy na świecie są zgodni, że jednym z najważniejszych instrumentów zapobiegawczych jest odpowiednia organizacja i kształt edukacji przedszkolnej, bowiem w wieku 3-5 lat ustala się tzw. kod na życie, najintensywniej rozwijają się wszystkie funkcje i procesy poznawcze, dziecko uczy się rozwiązywania trudności, wiary we własne siły, odporności na stres, przyjmuje wzorce. Dlatego dzieci z rodzin z problemami szczególnie potrzebują edukacji przedszkolnej. O ważności zagadnienia świadczy również podkreślenie tematu edukacji przedszkolnej w exposé nowego premiera Donalda Tuska. W roku 2008 Ruch zamierza podjąć kwestię edukacji szkolnej młodzieży przeciw ubóstwu, a w 2009 edukacji dorosłych jako wyrównywania szans i udziału w życiu społecznym.

Mając na uwadze złożoność problematyki aktywizacji zawodowej osób bezdomnych oraz niezwykle pilną potrzebę działań w tym zakresie w przeddzień VII Konwencji, w dniu 16 października w siedzibie i przy współpracy Rzecznika Praw Obywatelskich została zorganizowana przez Caritas Diecezji Kieleckiej oraz Towarzystwo Pomocy im. Św. Brata Alberta, Partnerstwo „Wyprowadzić na prostą”, Equal i EFS konferencja „Model lokalnej sieci wsparcia dla osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością w zakresie aktywizacji zawodowej i społecznej”, poświęcona wychodzeniu z bezdomności oraz przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu. Konferencji towarzyszyła wystawa fotograficzna „Wyrwać z przezroczystości”. W konferencji udział wzięli przedstawiciele organizacji, których głównym celem jest pomoc osobom żyjącym w niedostatku oraz walka z ubóstwem. Zaprezentowany został problem bezdomności w Polsce oraz dotychczasowe osiągnięcia programu „Wyprowadzić na prostą”.

W ustawie o pomocy społecznej istnieje zapis, że pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa. Pomimo to organizacje pozarządowe zajmują się tą problematyką, np. bezdomnymi, niemal w 90 %. Ale to nie znaczy, że organizacje same sobie z tym problemem poradzą – decydenci i tworzone przez nich ustawodawstwo powinny przeciwdziałać ubóstwu, choć wydaje się, że organizacje same biorą na siebie odpowiedzialność za przeciwdziałanie ubóstwu, łącznie z proponowaniem pewnych rozwiązań legislacyjnych.

Zwieńczeniem jubileuszowych 20. Obchodów Międzynarodowego Dnia Walki z Ubóstwem pod patronatem honorowym Rzecznika Praw Obywatelskich będzie Spotkanie Noworoczne w dniu 4 stycznia 2008 r. z liderami, pracownikami i wolontariuszami organizacji pozarządowych – jako wyrażenie szacunku i podziękowania za pracę współczesnym „Świątym” – osobom mającym pierwszy

kontakt z ludźmi bezdomnymi i ubogimi oraz zainicjowanie rozmowy o ich doświadczeniach i sugestiach w zakresie pomocy najuboższym. Zasygnalizowane problemy będą stanowiły podstawę podjęcia działań w ramach planowanej obywatelskiej strategii przeciwdziałania ubóstwu pod hasłem „pomagamy pomagać”.

Obejmując patronat nad jubileuszowymi, dwudziestymi obchodami Międzynarodowego Dnia Walki z Ubóstwem Rzecznik Praw Obywatelskich podjął wraz z organizacjami pozarządowymi wyzwanie, by przeciwdziałać ubóstwu. Wyzначył również długofalowe kierunki działań przeciw ubóstwu:

po pierwsze – realizacji praw w zakresie równych szans dla wszystkich w uzyskaniu jak najwyższego wykształcenia,

po drugie – integracji społeczno – zawodowej osób długotrwale bezrobotnych oraz niepełnosprawnych,

po trzecie – wspierania wszelkich inicjatyw społeczeństwa obywatelskiego na rzecz walki z ubóstwem. Efektem tych działań powinno być przygotowanie obywatelskiej strategii przeciwdziałania ubóstwu.

Nikt bardziej nie pragnie pokonania ubóstwa niż sami ubodzy. Jednak by wygrać tę walkę, muszą posiadać odpowiednie narzędzia, możliwości i pomoc. Wymaga to postrzegania ludzi żyjących w ubóstwie – również przez nich samych - jako tych, którzy chcą dokonać zmian. Ale warunkiem niezbędnym jest też aktywne uczestnictwo każdego obywatela w tworzeniu polityki państwa oraz odpowiedzialności rządu przed narodem w zakresie działań mających na celu realizację Milenijnych Celów Rozwoju. Przede wszystkim konieczne jest prawdziwe partnerstwo na rzecz stworzenia korzystnych warunków, by osoby ubogie mogły wziąć życie w swoje ręce. Rok 2007 był wyjątkowym czasem, który warto było poświęcić zainicjowaniu społecznej debaty o wykluczeniu społecznym spowodowanym biedą, skali zagrożeń i perspektywicznych możliwościach skutecznych rozwiązań.

Ewa Wrońska

Sekretarz Komitetu Organizacyjnego
20 Obchodów Międzynarodowego Dnia Walki z Ubóstwem
Koordynator Ruchu przeciw Bezradności Społecznej
Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich
Al. Solidarności 77
00-090 Warszawa
tel./fax 0-22/635 41 21, tel. 0-22/55 17 956